

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından yanıtlanması hususunda gereğini saygılarımla arz ederim. (28.12.2021)

Av. Murat BAKAN
İzmir Milletvekili

M. Bakan

Yapılan araştırmalar; plastik atıkları yönetmek için yapılan yakma ve kimyasal dönüşüme yatırım gibi işlemlerin yüksek hacimlerde tehlikeli atık ve toksik emisyon ürettiğini ortaya koymuştur.

Uluslararası Pelet İzleme (IPW) ve Uluslararası Kirleticilerin Önlenmesi Ağı (IPEN) tarafından geçtiğimiz haziran ayında bir rapor yayınlanmıştır.

Karbon emisyonlarını düşürmek için petrokimya endüstrisinin yakıtlardan kimyasal ve plastik üretimine geçeceğini ve bunun sonucunda plastik üretiminin katlanarak artacağını öngören raporda, 2016 yılında üretilen 335 milyon ton plastiğin 2050 yılına kadar 1 milyon 800 bin tona çıkacağı belirtilmiştir.

Raporda, 1950’li yıllardan bu yana üretilen 8 milyon 300 bin ton plastiğin yaklaşık dörtte üçünün atık haline geldiği, mevcut uygulamalar değişmezse 2050 yılında 108 milyon ton plastik atığın düşük gelirli ülkelerde çöpe atılacağı veya yakılacağı uyarısı yapılmaktadır.

Plastik geri dönüşümünün dört yönünün ‘kimyasal dönüşüm,’ ‘plastikten yakıt üretilmesi,’ ‘mekanik dönüşüm’ ve ‘kimyasal katkı maddeleri’ incelendiği rapor; kimyasal geri dönüşümün, büyük tehlikeli atık akışları yaratma potansiyeline sahip olduğunu, üretilen yakıtların yakıldıklarında endokrin bozucu kimyasalları ve diğer toksik katkı maddelerini atmosfere salacağını, her ne kadar kimyasal dönüşüm savunucularının toksik katkı maddelerinin işleme sırasında atık plastikten ‘ayrılabilceğini’ iddia etse de bu sürecin yüksek hacimli tehlikeli atık oluşturacağını ortaya koymuştur.

Birçok savunucunun, fosil yakıtların ‘yerine geçmesi’ ve petrol, gaz ve kömür çıkarımını dengelemek için plastik atıklardan türetilen yakıtların benimsenmesi için bastırıldığı, ancak gerçeğin, birkaç durumda hepsinde ortaya çıkan ürünün, hidrokarbon yakıtı veya ‘atık’ yerine ‘ürün’ olarak yeniden markalanan paketlenmiş bir plastik atık formu olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu uygulamaların verimsiz, kirletici ve ekonomik olmadığı sonucuna varılan raporda, benzer şekilde, yakma fırınlarında ve çimento fırınlarında plastik atıkların ‘alternatif yakıtlar’ veya ‘atık türevli yakıtlar’ olarak yakılmasından elde edilen enerjinin geri kazanılması, toksik emisyonlara, toksik küllere, yüksek yoğunluklu karbon salımlarına ve kaynakların israfına neden olduğu tespitlerine yer verilmiştir.

Yanı sıra, plastiklerin küçük yüzdesinin, geleneksel mekanik geri dönüşüm yoluyla geri dönüştürüldüğünü, geri dönüştürülen plastiklerin çoğunun, son geri dönüşümü kirleten ve kalitesini düşüren yeni plastik ürünlerin üretiminde kullanılması zor olan toksik kimyasal katkı maddeleri içerdiğinden yakıldığı veya çöpe atıldığı üzerinde duran raporda; plastiklerdeki kimyasal katkı maddelerinin, mevcut tüm geri dönüşüm yöntemleri arasında en tehlikeli yöntem olduğu ifade edilmektedir.

Plastiklerde yer alan katkı maddeleri arasındaki renklendiricilerin, plastikleştiricilerin ve bitmiş plastik ürüne belirli özellikler kazandırmak için kullanılan diğer kimyasalların bulunduğu ve bu kimyasalların çoğunun zehirli olduğu uyarısı yapılmıştır. Raporda şu örnek verilmiştir: “Örneğin, yaygın olarak kullanılan bir UV stabilizatörü UV 328, dünyanın en zehirli kimyasallarından biri olarak tanımlanmış ve Stockholm Sözleşmesi tarafından düzenlenmeye aday KOK olarak listelenmişti. Bu kimyasal, plastik atıklarda yaygın olarak bulunuyor ve IPW tarafından yürütülen bir izleme programına göre dünya okyanuslarında ve sahillerinde yer alıyor.”

Raporda tüm bu tespit ve uyarıların ardından şu tavsiyelerde bulunulmuştur:

“Hükümetler, plastik endüstrisinin üretebileceği miktarı önemli ölçüde azaltarak plastik atıklardan kaynaklanan artan tehlikeli atık miktarını kabul etmeli ve derhal sınırlandırmalı. Uluslararası bir anlaşma bunu başarabilir. Hükümetler, mevcut plastik atık stoklarını (kontrollü, kontrolsüz ve çöplükler) çevreye duyarlı bir şekilde yönetmeli. Hükümetler, gelecekte üretilecek herhangi bir plastik için çevreye duyarlı, sürdürülebilir bir yönetim sistemi geliştirmek için endüstriyi yönlendirmeli. Bu, zengin ülkelerde olduğu kadar düşük gelirli ülkelerde de toksik olmayan polimerin yeniden kullanımını ve geri dönüşümünü en üst düzeye çıkaran tasarım, üretim ve kullanım ömrü sonu yönetim sistemlerinin uygulanmasını içermeli.”

IPEN Politika Danışmanı Lee Bell, “Plastik atık için mevcut hiçbir yönetim planı dünyanın büyüyen plastik kirliliği krizini hafifletmeye muktedir değil” değerlendirmesinde bulunmuştur.

Öte yandan, TÜİK geçtiğimiz günlerde 2020 yılı Atık İstatistikleri başlığıyla bazı veriler açıklamıştır: “Araştırma kapsamındaki imalat sanayi işyerleri, maden işletmeleri, termik santraller, organize sanayi bölgeleri (OSB), sağlık kuruluşları ve hanehalklarında 2020 yılında 30,9 milyon tonu tehlikeli olmak üzere toplam 104,8 milyon ton atık oluştu. Toplam atık miktarı 2018'e göre %10,5 arttı. İmalat sanayi işyerlerinde 4,6 milyon tonu tehlikeli olmak üzere toplam 23,9 milyon ton atık oluştu. Termik santrallerde 10 bin tonu tehlikeli olmak üzere toplam 24,4 milyon ton atık oluştu. OSB müdürlüklerinin altyapı hizmetleri, atıksu arıtımı vb. idari faaliyetleri sonucu 117 bin tonu tehlikeli olmak üzere 279 bin ton atık oluştu. Toplam 1 389 belediyenin 1 387'sinde atık hizmeti verildiği tespit edildi. Atık hizmeti verilen belediyelerde toplanan 32,3 milyon ton atığın %69,4'ü düzenli depolama tesislerine, %17'si belediye çöplüklerine ve %13,2'si geri kazanım tesislerine gönderilirken, %0,4'ü ise açıkta yakılarak, gömülerek, dereye veya araziye dökülerek bertaraf edildi. Atık bertaraf ve geri kazanım tesislerinde işlenen 127,4 milyon ton atığın 78,3 milyon tonu bertaraf edildi, 49,1 milyon tonu ise geri kazanıldı. Toplam işlenen atık miktarı 2018'e göre %22 arttı. Düzenli depolama tesislerinin toplam kapasitesi 1,2 milyar m3 olarak tespit edildi. Toplam 174 düzenli depolama tesisinde 31,9 milyon tonu tehlikeli olmak üzere 77,8 milyon ton atık bertaraf edildi.”

Tüm bunlar bize şunu söylemektedir; plastik ile mücadele etmek, üretimini ve tüketimini sınırlayarak kontrol altına almak zorundayız. Çünkü plastikten kurtulmak demek, geleceğimizi kurtarmak demektir. Tüm bunlar bağlamında;

- 1- Plastik üretiminin ve tüketiminin kontrol altına alınıp azaltım politikalarının uygulanması ancak ortak bir çalışmayla mümkün olabilir. Bu noktada plastik üretiminin ve tüketiminin çevre, canlı/cansız yaşam, halk sağlığı ve dolayısıyla geleceğimizle ilgili olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak ‘plastik kirliliği’ için harekete geçip öncü olacak kararlı adımlar atacak ve ilgili Bakanlıklarla ortak çalışma yürütecek misiniz?
- 2- Yukarıda detaylarına yer verilen rapordaki tespit ve uyarılar ile TÜİK’in verileri birlikte düşünüldüğünde; plastik üretimi, tüketimi; plastik atığın geri dönüşümü, bertarafı; denetimler ve atık/çöp ticaretinin bir bütün olarak ele alınarak iklim, doğa ve insan dostu yeni politikaların hayata geçirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu konuda Bakanlığınızın görüşü nedir?